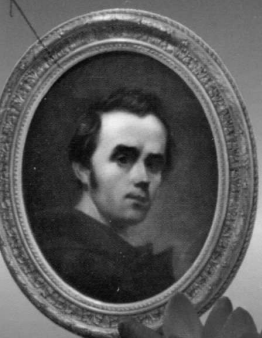

ЗМ

ПОЧАТКОВА ШКОЛА

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЖУРНАЛ

*Будні та свята нашого класу.
Людмила Кізейкова, вчитель вищої категорії
Щасливської ЗОШ І–ІІІ ст. Миколаївської обл.*

*Із життя мого класу.
Алла Кириленко, вчитель початкових класів
Київської інженерної гімназії Дарницького р-ну.*

Олександр КОЧЕРГА,
кандидат психологічних наук, доцент,
заст. директора Інституту післядипломної педагогічної освіти
Київського університету імені Бориса Грінченка

Становлення позиції свідомого читача в учнів початкової школи: психофізіологічний аспект (Чутливість до читацької компетентності)

Сучасна дитина в Україні, за спостереженнями батьків, педагогів, бібліотекарів, менше проводить часу за читанням книжок, ніж було в попередні роки. Взагалі процес читання за останні десятиліття у дітей здебільшого пов'язаний з їхнім навчанням (підручниками, обов'язковою для читання літературою). Вільний час заповнюється комп'ютером, мобільними пристроями, смсками, телефонними розмовами, Інтернетом, телевізором. Зокрема значне місце в їхньому житті все частіше посідає безцільне, багатогодинне "блукання" віртуальним простором та темними "хащами" Інтернету. При цьому дитина віддає перевагу саме процесу, а не меті: "Задля чого?".

На сьогодні процес читання книги несистематичний (переважає епізодичний підхід) та нецікавий для сучасних дітей — читають переважно навчальну літературу за вимогою програми тому, що необхідно. Нав'язування швидкого "темпу" з освоєння читання в дошкільних навчальних закладах — "імітація початкової школи", більше наносить шкоду, ніж пропедевтично мотивує дитину до позиції свідомого читача. У сучасній родині, на жаль, читання не завжди визнається важливим елементом виховання дитини. Це найчастіше відбувається в силу недостатнього досвіду самих батьків, які не втримались на позиції свідомих читачів (культура читання не стала затребуваним важливим елементом їхнього повсякденного життя).

На формування компетентності свідомого читача у дитини також впливає і невдалий досвід інших дорослих, з якими контактує дитина (старші за віком діти, рідні, педагоги, авторитети серед знакових осіб...). Крім того, в сучасній дитині є велика кількість різноманітних віртуальних спокус, які не потребують від неї фізичних та психічних зусиль (саме це і провокує дитину йти манівцями). Адже вони не потребують від дитини таких зусиль, як процес читання. Тому читання без певної цілеспрямованої системи підтримки та заохочень з боку вчителя та батьків стає нецікавим дитині. У неї зароджуються

страхи у "подоланні труднощів" під час читання нових текстів. Безперечно, що свідомий читач не виникає миттєво. Шлях його становлення досить тривалий, тернистий і потребує зусиль (іноді навіть значних) як з боку батьків, педагогів, так і самих дітей. Розвиток процесу формування свідомого читача в основному закладається в перші десять років життя. У цей період саме і формується майбутня динамічна модель читача, коли він може знаходитись на різних діяльнісних позиціях: *пасивній, перехідній чи активній* (свідомій).

У перші роки життя дитина як читач є *пасивною* (тобто переважно слухач, спостерігач, діяч (все обмацує і пробує на дотик). Формування читача окреслюється ще в ранньому дитинстві. Це відбувається в основному в процесі слухання з подальшим засвоєнням (привласненням у формі наслідування) батьківських пестливих звернень, розмов (діалогів), розповіді казок, забавлянок (музично-поетичні або ритмізовані твори, завдання яких — впливати на фізичний та духовний розвиток дитини), співу колисанок, розмов інших дітей або однолітків, звуків навколишнього світу тощо.

По суті все різноманіття наявного мовного середовища, з яким зустрічається і в якому живе дитина, прямо чи опосередковано впливає на формування її майбутньої читацької компетентності. Ми поділяємо позицію українського психолога Н.В.Чепелевої, яка визначає сутнісну ознаку цієї категорії як "комплекс особистісних та інтелектуальних якостей читача, які дозволяють йому ефективно взаємодіяти з текстом, адекватно розуміти твір, вступаючи в діалог з автором, оцінюючи прочитане, виражаючи своє ставлення до нього" [4]. Цю характеристику доповнює визначення читацької компетентності, запропоноване В.О.Мартиненко: "читацька компетентність — це складне багатокомпонентне особистісне утворення стосується опрацювання читачем текстів різних видів, а не лише художніх" [3].

Отже, компетентність не народжується з нічого, а вибирає в себе все багатобарвне різноманіття

мовленнєвого простору, в якому існує дитина. Важливими, а іноді і визначальними, є саме перші контакти дитини з книжкою (як власноручні її дослідження у формі тактильних та зорових відчуттів, так і розповідь або її імітація за реальною книгою як то дорослих, так і старших за віком дітей чи навіть однолітків).

Важливо, щоб зустрічі з першими книжками викликали саме позитивні емоції, які перетворюються в захоплення, і, може, навіть "причаровували" (зовнішнім оформленням, ілюстраціями, зрозумілим чи актуальним, відповідним до вікових можливостей змістом). А яскраві враження трансформувались у бажання дитини знов почитати та отримати позитивні емоції від цього процесу. Вони їх у подальшому мають набути у відчуттях, сприйняттях, розумінні дитиною її стійкого антидепресивного стану, який означиться в позитивних почуттях. Як то захоплення, радість, насолода, позитивні бажання, старання, ніжність і навіть обожаювання ("магією" читання).

З набуттям певного досвіду як слухача дитина поступово наближається до *перехідного періоду* — пасивного читання (гортає книжки, дивиться ілюстрації, імітує процес читання, наслідуючи дії дорослих). Потім — до періоду становлення читача — *дослівного переповідача* змістів. На цьому етапі діти досягають "майстерності" в переказуванні змісту (наближено в основному чи дослівно). І нарешті, останній період перехідного етапу — вони починають *впізнавати* букви, склади, слова. При цьому кожне впізнання супроводжується позитивними емоціями "я це можу...".

Перехідний етап потребує від батьків та педагогів бережливого ставлення до учнівських досягнень. Уважного зосередження, ретельного, систематичного, переважно в ігровій формі, відпрацювання та закріплення у дитини її початкових навичок читача (особливо важливо наголошувати дитині на її позитивних моментах в освоєних "читацьких уміннях"). Це іноді потребує досить тривалого (місяці, роки) супроводу дитини у формі підтримки її бажання читати, заохоченні систематичності вияву навичок читача (залучення "цікавих" книжок, це як зміст, так і зовнішній вигляд: колір, ілюстрації, розмір шрифту, а також функціональність) до кола їхніх щоденних потреб. Безперечно, що це має бути цікавим дитині і, бажано, викликати у неї задоволення і навіть захоплення процесом читання.

В *активній* (свідомій) стадії становлення компетентного читача можна виявити три рівні її набуття. Це свідчить про те, що ця стадія потребує поступового "осмисленого" дозрівання в свідомості учня початкової школи. Але це процес не завжди тільки

поступальний, іноді це повернення до пройдених етапів (це щось схоже на вишивання, коли необхідно повернутися до того, що начебто вже "готове", прошито). Це повернення в діях учня не є для вчителя підставою "опустити руки", тому що це звичний шлях, який торує кожен учень початкової школи до висот свідомого читача. До речі, кожне повернення на "вихідні позиції" не є механічним відходом назад. Це ще одна спроба вправлення учнів у тих навичках, в яких вони невпевнені та недосконалі. Тому ці дії не можна розглядати як регрес їх як читачів. Це повільне просування вперед до свідомого читача. Але цей поступ має свої рівні "сходження" на шляху до свідомого читача. Ось найважливіші з них.

Перший рівень — це вияви *читацьких можливостей*. Він характеризується набуттям навичок читання всього підряд без розбору, в певній хаотичності. Передусім це все, що з'являється перед очима (написи навколо, різноманітні тексти). Ключовим на цьому рівні є бажання дитини постійно вправлятися у навичках читання. Щоразу при зустрічі з текстами дитина продемонструє всім і собі насамперед своє вміння читати. Це схоже на мантру, яка надихає, і її хочеться постійно повторювати, щоб чули всі: "Дивіться, я вмю читати!".

Другий рівень — це *читання на прохання чи за рекомендацією* дорослих, друзів, однолітків (необхідно, важливо, треба). Воно може відбуватися як змагання: "Невже ти ще цього не читав?", або "Це прочитати цікаво, бо твір читають та обговорюють всі!", або "Яка твоя думка про цю книжку?", "Які ще твори цього автора ви читали? У мене це вже другий".

Третій рівень — це вже читач, який *сам обирає книжку*. Тобто процесом читання дитини "керує" (його спрямовує) її власне бажання. Це своєрідний період набуття початкової майстерності, формування впевненого, свідомого читача, здатного самостійно обирати, що читати. Саме в цей період у дитини закріплюються системні потреби, серед яких може бути і читання книжок (за умови системної роботи батьків та педагогів).

Ми схематично окреслили певні ключові стадії та їх рівні, які можуть пройти діти для набуття компетенції читача за логікою психофізіологічного дозрівання (тіла та психіки). До речі, це тривалий "еволюційний", але керований (створена педагогами та батьками певна емоційно-почуттєва, логічна система) процес формування свідомого читача.

Проте для успішної реалізації цього процесу потрібен достатній рівень та розвинений діапазон *чутливості* в роботі психофізіологічних систем тіла дитини [1]. Процес читання — це доволі складний психофізіологічний феномен зосередження, відтво-

рення, засвоєння, осмислення, синхронізації рівноваги між фізичною та психічною сферами забезпечення процесу читання. Одночасно у дитини мають включитись у дію і працювати злагоджено, певною мірою синхронно її енергопотенціал, психомоторика, відчуття, сприйняття, увага, пам'ять, мислення, почуття, уява. Саме тому дитина потребує на початку свого формування особливої уваги з боку батьків та педагогів (ідеться про заохочення та підтримку її процесу читання).

Читання як синхронна взаємодія фізичних та психічних процесів організму дитини зумовлюється можливостями стану її загальної чутливості психофізіологічних систем. Серед них важливе місце посідає чутливість дії вестибулярного апарату дитини, який є уявними "терезами" у створенні балансу дій (мислення, почуттів та уяви) у процесі читання. В період навчання в початковій школі учні суттєво досягають успіхів у становленні читацької компетентності. Для досягнення успіху і поступу в цьому напрямку важливо задіяти різні психофізіологічні механізми взаємодії тіла й психіки учнів.

У цьому просуванні своєрідним "трампліном" є стан (діапазон) чутливості вестибулярного апарату як системи збереження рівноваги (плавності, узгодженості, зосередженості). Вестибулярний апарат уособлює реальне матеріальне втілення досягнення рівноваги як "перекодування" ідеальних уявлень про "золоту середину" в площину психомоторних дій психофізіологічних механізмів забезпечення процесу читання. Реальність цього втілюється у збалансованості (рівновазі) роботи: енергопотенціалу (рівномірного розподілу енергії для здійснення дій), психомоторики (координації роботи голосового апарату, акомодатії очей, слухового сприймання: висоти, тембру голосу...), мислення (логічні операції – ліва півкуля, створення образів – права півкуля), почуттів (оцінки, тональності настрою, діапазони переживань), уяви (творчі імпровізації в перекодуванні буквеного тексту в образні картини).

Причина такої на перший погляд дивної і навіть парадоксальної ситуації криється в анатомічних та психофізіологічних особливостях роботи та організації процесу читання. Він тісно пов'язаний з особливостями виникнення оперативної взаємодії між різними психофізіологічними системами тіла (узагальною чутливістю людиною власного тіла): м'язовою системою, вестибулярним, мовленнєвим, зоровим, слуховим апаратами та мозком [2]. Тому процес читання є втіленням енергетичних, рухових потуг тіла та інтенсивності організації керування психічними процесами і відповідними душевними станами.

Ця взаємодія активно виявляється між енергопотенціалом, психомоторикою, органами відчуттів

та процесами сприймання на перших етапах. І надалі охоплює осмислення (мислення) змісту тексту, його оцінки (почуття), впливу та створення образу (уява), наявного чи уявного осягнення.

Проте це вже досконалий "пілотаж" упевненого читача. Але щоб так сталося, маємо до цього йти системно, щоденно, крок за кроком торуючи шлях дозрівання читацьких компетенцій від пасивної до активної фази їхніх дій. Усе це є вже стратегічною метою освіти як системи відповідних навчальних дій.

Ми ж маємо зупинитись і розглянути базові психофізіологічні механізми забезпечення та стимулювання процесу читання в учня початкової школи для означення "підґрунтя контурів" у створенні компетентності на рівні свідомого читача. Нейронні механізми мозкової діяльності закладають певні передумови готовності до процесу читання учнями початкової школи.

Щодня змінюється структура нейронних зв'язків (утворюються чи блокуються "нейронні мережі"), і тому змінюються мозкові взаємодії між різними ділянками мозку. Цей процес триває постійно, не зупиняючись як у бік його посилення, так і можливого послаблення (дегенерації). Тому щохвилини, щогодини, кожної доби відбуваються зміни в конфігурації нейронних контактів (конфігурацій нейронних мереж). Ті нейронні зв'язки (мережі), які не використовуються через певний період (14 днів), "руйнуються" за непотрібністю (тіло починає відмикати зайві джерела "енергоспоживання"). І на їх місці "прокладаються" і створюються нові конфігурації мереж активних контактів нейронів. Мозок є доволі енергозатратним серед всіх інших органів, оскільки постійно потребує для підтримки своєї діяльності до 20% від енергії затрат на потреби всього організму. Це є досить потужні та відчутні енерговитрати для діяльності тіла та психіки людини. Тому системам організму потрібні злагоджені дії з регулювання цих складних процесів взаємодії.

Звідси в організмі таке "шалене бажання" відключати все зайве, що певний час не використовується в мозку, з подальшим переналаштуванням на заощадливі "схеми" діяльності. Тому створюються нові конфігурації нейронної взаємодії (біоелектричні сигнали проходять іншими нейронними мережами), закріплюючи нові вміння та оптимальні навички в учнів початкової школи.

Процес набуття читацької компетенції в учнів починається з "опанування" або точніше "вправляння" несвідомих компонентів психофізіологічних систем організму з поступовим переходом їх до свідомих дій та подальшим перекодуванням у нові, якісніші, форми несвідомих (автоматичних) дій для прискорення роботи з розкодування текстів. Це так

зване швидке читання (практично автоматичне перекодування знаків у відповідні смислові конструкції за формулою: *буква – звук* (відтворення через тембр, висоту, тональність) – *злиття* (букв, складів) – *слово* (відповідної мовної системи) – *смислове значення* (розуміння значення) – *дія* (психомоторна, розумова).

Підґрунтям процесу читання є складна взаємодія різних систем великої і дрібної моторики за підтримки м'язової пам'яті учнів. Тому рухова активність: очних яблук, зіниць, голосового та слухового апаратів, тактильних відчуттів (передусім у слабозрячих та незрячих) забезпечують першочергові потреби для народження, дозрівання і розвитку читацьких здібностей учнів початкової школи. Але щоб так сталося, необхідно вчасно і системно "стимулювати", "передати" та відповідним чином "розподілити" енергію біоелектричних імпульсів для узгодженої роботи всіх психофізіологічних систем забезпечення процесу читання.

Одним із провідних механізмів цього розподілу є рівень загальної чутливості в забезпеченні роботи вестибулярного апарату дитини. Саме вестибулярний апарат координує і забезпечує розподіл біоелектричних імпульсів до головного мозку і від нього до м'язів та систем відчуттів (простору, слуху, зору, дотику, нюху, смаку...). Ця "палітра" відчуттів потужно забезпечує необхідною інформацією мозок і тіло учнів для здійснення їхніх дій реального (енергопотенціал, психомоторика) та уявного (мислення, почуття та уява) втілення.

Таким чином, учень, починаючи читати, активізує всі зазначені компоненти та їх психофізіологічні механізми. З точки зору психофізіології, процес читання – це насамперед утримання рівноваги між координацією (очей, слуху, мовленнєвим апаратом, мисленням, почуттями, уявою) та просторовою (початок, кінець, верх, низ, праворуч, ліворуч) орієнтацією на сторінці тексту, книги в цілому.

На перших порах потрібно постійно розкодувати букви у відповідні звуки, зливати їх у склади і потім утворювати слова. З часом цей процес потребує нової якості – набуття автоматичного стану, тобто мінімальних рухових зусиль та економних енергозатрат. А отже, має відбутися поступова оптимізація роботи енергопотенціалу, психомоторики (упорядкування відчуттів, сприймання), мислення, почуттів та уяви.

Підвищенню чутливості в роботі цих процесів сприяє активізація діяльності вестибулярного апарату в учнів початкової школи. Це один з важливих, а можливо, і головних пускових механізмів регулювання, координації та оптимізації рівнів чутливості рівноваги всіх психофізіологічних процесів, які

забезпечують базові умови для здійснення процесу читання.

Для активізації роботи в учнів початкової школи вестибулярної системи і оптимізації загальної чутливості під час читання мінімально бажано зробити наступні дії. До речі, вони не потребуватимуть від педагогів та учнів складних дій і, сподіваємося, не порушать логіки навчального процесу. Навпаки, вони мають його покращити та мобілізувати психофізіологічні системи організму на кращу роботу з книгою.

Цим процесом можливо керувати та підвищувати його ефективність. На уроці читання перед тим, як учні починають читати, необхідно зробити ряд мінівправ, кожну мінімально повторюючи тричі. Темп виконання має бути середнім. Отже, поперше: сидячи за партою, повільно прогнутись назад, потім нахилитись уперед. По-друге, сидячи за партою, руки підняти вгору та повертати їх навколо своєї осі на місці вправо та вліво, розчепіривши пальці на долонях, не поспішаючи, але дотримуючись певного ритму. По-третє, повільне обертання головою за годинниковою та проти годинникової стрілки. На все про все для виконання всього комплексу вправ необхідно витратити не більше, ніж півтори–три хвилини. Безперечно, що за потреби в учнів та за бажанням педагога комплекс вправ можливо урізноманітнювати. Ті ж вправи, які виконувались учнями в положенні сидячи, можна виконати стоячи біля парти в тому ж часовому інтервалі. Але вже через 5 хвилин читання в 1 класі (аналогічно в 2 класі – 7 хвилин; 3 класі – 8 хвилин 30 секунд; 4 класі – 9 хвилин 30 секунд; 5 класі – 9 хвилин 59 секунд) необхідно їх повторити. За системного виконання означених вправ у дію вмикаються (змінюється чутливість): *вестибулярний апарат – стовбуровий мозок, довгастий мозок, мозочок, тім'яний відділ мозку, великі півкулі (кора головного мозку), м'язовий каркас тіла* (голосовий апарат)... та інші мозкові структури. Це дозволить учням налаштувати психофізіологічні механізми, які забезпечують процес читання, змінювати їх діапазон чутливості для організації продуктивної роботи (як у сприйманні, так і рефлексії тексту). Отже, тому і виникає особливий спосіб дії, коли починає працювати інтеграція, узгодження і взаємодія різних каналів відчуттів, які забезпечують психофізіологічні механізми процесу читання (взаємозв'язок мислення, почуттів та уяви). Усвідомлюючи складність, яка виникає в учнів на початковому етапі оволодіння процесами читання, їм потрібно всіляко допомагати (морально, заохочувати, демонструвати, як треба...), використовуючи їхні природні можливості налаштування до дії читання.

Розвивати та закріплювати навички читання учнів початкової школи і формувати їхню читацьку компетентність необхідно буде ще достатньо тривалий час. Це потребує системної щоденної роботи, спрямованої на відтворення та закріплення читацьких "досягнень" наших учнів. Важливо, щоб вони як читачі були гнучкими, оптимістичними, стійкими до невдач і труднощів.

Головне, щоб в учнів сформувалось бачення того, що їм завжди за будь-яких обставин, як то фонетичної чи змістової складності тексту, прийде на допомогу вчитель. Учень має усвідомити, що він здатен і може прочитати текст будь-якої складності, а для розуміння прочитаного будь-коли може звернутись і отримати кваліфіковане роз'яснення від педагога, а в разі потреби, і від батьків. Його допитливість не буде відкинута байдужістю та неприязним ставленням дорослих, відмовками: не зараз, немає часу, потім... Саме тому позитивний досвід в учнів від процесу читання, підтриманий учителем і батьками, здатен на чудеса формування в їхній свідомості стійких "мотиваційних підвалин" позиції свідомого читача.

Педагогам варто пам'ятати, що у добрих книжках існують цілі світи, в яких кожна дитина може певний час мешкати, проживаючи безліч альтернативних життів разом з головними героями... Тому процес читання учня – це свідоме перенесення свого "я" в зону безпечного вправління своїх здібностей. Плакаємо, допомагаємо, підтримуємо, спрямовуємо, розвиваємо дитячі читацькі здібності. Бо це один з найкращих шляхів до зростання творчої особистості.

Список використаних джерел

1. Кочерга О. В. Етапи становлення чутливості людини // The unity of science (2), 2015. – С. 72–75.
2. Кочерга О. В. Чутливість психофізіологічних систем та їх вплив на навчання учнів / О. В. Кочерга // Початкова школа № 3, 2017. – С. 1–4.
3. Мартиненко В. О. Структура і зміст читацької компетентності молодших школярів / В. О. Мартиненко // Збірник наукових праць: Педагогічна освіта: Теорія і практика. – Вип. XV. – Кам'янець-Подільський, 2013. – С. 145–151.
4. Чепелева Н. В. Технології читання / Н. В. Чепелева. – К.: Главник, 2004. – 95 с.

Марина КОЛОТ,
вчитель вищої категорії,
старший вчитель школи I ст. № 295 м. Києва

Творчі види робіт на уроках української мови

Учитель покликаний використовувати всі можливості, щоб саме в роки дитинства донести до свідомості й серця найтонші відтінки барв, пахощі слова, щоб рідне слово стало духовним багатством дитини.

В.О.Сухомлинський

Формування мовленнєвої компетентності учнів – одне з основних завдань учителя початкових класів як громадянина і патріота України. Переступаючи поріг школи, діти володіють розмовно-побутовою мовою, їхній лексичний словник недостатній. Невміння зв'язно висловлювати свої думки, неправильна вимова слів, помилки в усному та писемному мовленні створюють дискомфорт у процесі спілкування з дорослими та однолітками, не дають учневі можливості повною мірою розкрити свої здібності і задатки, виявити себе як особистість.

Вчитель має дбати про збагачення словникового запасу та формувати уміння вільно висловлювати свої думки. Провідним у школі має бути вивчення живої (звукової) мови, коли переважає багате, розмаїте зв'язне мовлення.

Мова – це підмурівок культури, мистецтва народу. "Немає мови – немає пісні, казки". Тому найголовніше завдання учителя – навчити дітей вільно користуватися засобами мови в різних життєвих ситуаціях, під час сприймання, відтворення і створення текстів із дотриманням українського мовленнєвого етикету, виховати в них потребу вивчати рідну мову. Так формується мовна культура людини, яка є її портретом, певним захистом від грубості та зла.

Завдання вчителя – добирати до вправ мовний матеріал, який би відповідав конкретній темі, меті та завданням уроку. Такий підхід допомагає систематизувати весь комплекс завдань, спрямованих на розвиток мовлення, оскільки мова вивчається не лише задля засвоєння правописних норм, а передусім для розвитку мовлення.

Важливо, щоб наймолодші школярі пізнавали світ у всій його багатогранності, відчували і розуміли пряме і переносне значення слів. Їх найтонші відтінки. А коли дитина відчує красу рідного слова, вона відчує любов до мови. Розуміти, відчувати і любити рідну мову здатні всі діти. Тому завдання

«ПОЧАТКОВА ШКОЛА»

щомісячний науково-методичний журнал

№ 3 (585) БЕРЕЗЕНЬ 2018

Засновники –
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ,
ВИДАВНИЦТВО «ПОЧАТКОВА ШКОЛА»

Видавець –
ВИДАВНИЦТВО «ПОЧАТКОВА ШКОЛА»

Видається з липня 1969 року
Київ

Журнал включено до переліку наукових
видань ВАКУ України, в яких можуть
публікуватись основні результати
дисертаційних робіт

Головний редактор

Алла ЛУК'ЯНЕЦЬ, кандидат педагогічних наук,
заслужений працівник народної освіти України

Редакційна колегія:

Іван БЕХ, Надія БІБІК, Микола ВАШУЛЕНКО,
Галина ДРЕВАЛЬ, Валентина ЗАТОРЖИНСЬКА,
Людмила КОВАЛЬ, Ярослава КОДЛЮК,
Юлія КОЛЕСНИКОВА (*завідувач відділу*),
Тетяна КОХНО, Людмила ЛІЩИНСЬКА,
Людмила ЛОПУШАНСЬКА (*відповідальний секретар*),
Алевтина ЛОТОЦЬКА,
Світлана МАРТИНЕНКО, Віра МЕЛЕШКО,
Олександр МИТНИК, Антоніна МОВЧУН,
Ізольда НІЗЕЛЬСЬКА, Оксана ОНОПРІЄНКО,
Наталія ПАРХОМЕНКО, Тамара ПИРОЖЕНКО,
Тамара ПОНІМАНСЬКА, Катерина ПОНОМАРЬОВА,
Катерина ПРИЩЕПА, Тетяна ПУШКАРЬОВА,
Олександра САВЧЕНКО, Світлана СТРИЛЕЦЬ,
Володимир ТИМЕНКО,
Ольга ХОРОШКОВСЬКА, Людмила ХОРУЖА,
Михайло ЧЕМБЕРЖІ, Тетяна ЯРЕМЧУК
(*завідувач відділу*).

Зареєстровано Державним комітетом інформаційної
політики, телебачення та радіомовлення України
серія КВ, №6506 від 09.09.2002 року.
Підписано до друку 20.02.2018. Формат 84x108/16.
Папір газетний. Друк офсетний. Умовн. друк. арк. 6,72.
Умовн. фарбовідб. 6,72. Обл.-вид. арк. 9,75.
Зам. 0104803.

Адреса редакції: 04213, Київ,
вул. Прирічна, 25-А, к. 12,
тел./факс (044) 501-03-87
www.pochatkova-shkola.net
e-mail: pochatkovasc.ua@gmail.com

Видруковано у видавництві «Преса України».
03148, Київ, вул. Героїв Космосу, 6
Свідоцтво № 35481684
http://www.pressa.kiev.ua/
Якість друку повністю відповідає наданому видавцем
видавничому оригіналу.

© «Початкова школа», 2018

ЗМІСТ

Нова українська школа

- Гриценко О., Юрченко Т. Інформаційно-методичне
забезпечення реалізації Держстандарту початкової освіти
на основі роботи творчої групи 1
Як видавництво «Літера ЛТД» реалізує формулу НУШ 6

Новітні технології в освіті

- Іванчук Л. Використання медіадидактики на компетентнісно
зорієнтованому уроці в початкових класах 8

Методика навчання

- Кочерга О. Становлення позиції свідомого читача
в учнів початкової школи: психофізіологічний аспект 11
Колот М. Творчі види робіт на уроках української мови 15
Решетняк Н. Урок навчання грамоти (читання), 1 клас 20
Петренко І. Система вправ і завдань на практичне засвоєння
української фразеології молодшими школярами..... 22
Лящук Л. Тарас Шевченко – видатний син України 26
Прикмета О. Розробка уроку з позакласного читання, 2 клас 30
Висоцька Л. Книга в житті моєї родини 31
Чабайовська М., Синільник В. Проектна діяльність молодших
школярів у процесі вивчення курсу українознавства
за вибором «Я люблю Україну» 34
Кіщук Н. Системний підхід до формування поняття
натурального числа 38
Волошанюк В. Урок математики у 1 класі
з використанням ігрових технологій 43
Шимко А. Інтегрований урок у 1 класі 44
Глухова В. Інтегрований урок у 2 класі 46
Грицюк Я., Білецька Н. Інтегрований урок у 3 класі 48

Освіта вчителя

- Чорна Н. Інтегрований урок з інтерактивними методами
навчання, 4 клас 50

Школа і родина

- Бондарчук І. Ваші діти – другокласники 53
Запитуйте – відповідаємо 55

Слово художній самодіяльності

- Прокоф'єва Л. У світі все починається з мами 56
Борисюк Ж. Славимо Великдень 59

Нам пишуть

- Войхевич В. Герб моєї родини 58

Конкурс «Мій творчий проект»

- Кульганик Г. Великий син великого народу 61
Синільник В. Якими іграшками гралися наші бабусі 64
Розкази про свій клас

Передрук будь-якого матеріалу українською або іншими мовами
без письмової згоди редакції заборонено.